

ČAJ

Pro chvíle pohody

ÚNOR 2020

Časopis Autorů Jičínska

„Dávno, dávno již tomu,
co jsem posledně se dívala
do té milé mírné tváře,
co jsem zulíbala to bledé líce,
plné vrásků,
nahlížela do modrého oka,
v němž se jevilo tolik dobroty a lásky;
dávno tomu,
co mne posledně žehnaly
staré její ruce!“

Božena NĚMCOVÁ

161

Vážení čtenáři,

přesně 4.února 1820, před dvěma sty lety,
se narodila největší česká spisovatelka **Božena Němcová**.

Proto jí je celé únorové číslo ČAJe věnováno.

Rozhovor poskytla **Doc. PhDr. Jaroslava Janáčková**,
která byla členkou edičního kolektivu, který připravil k vydání
korespondenci Boženy Němcové. Literatuře 19. století se věnuje též
coby editorka a popularizátorka. V rozhovoru mimo jiné říká:
**„Jako učitel české literatury 19.století na FF UK v Praze jsem
nemohla Němcovou míjet.“**

Boženě Němcové jsou věnovány i dva mé články.

Jeden byl napsán v roce 2005, kdy jsme si připomínali

150.výročí prvního vydání „Babičky“ (viz „**Babiččin rok.**“)

Druhý reaguje na některé domněnky o zrození a životě Boženy
Němcové („**Božena Němcová ještě jednou, ale trochu jinak.**“)

O tom, že Božena Němcová a její tvorba stále inspiruje
současné autory svědčí básně **Ivany Blahutové**

z nedávno vydané sbírky „**Polehoučku**“

(básně „**Vánoční lístek Boženě Němcové**“ a „**Sonet o vášni.**“)

Přidávám i dvě povídky „**Povinná četba**“ a „**Babička 21.století.**“

V závěru připomínám jednu jičínskou zvláštnost.

Ve své knize „**Samotářská dcera Boženy Němcové Theodora**“

připomíná **Vladimír Úlehla** celou řadu zajímavostí
z jejího života v našem městě.

Zavzpomínejte s ČAJem na ženu s nelehkým osudem, ženu,

která je všudypřítomná. Uvědomil jsem si to

o vánočních svátcích při sledování pohádek.

I kdyby se našel člověk, který od Boženy Němcové nikdy nic nečetl,
o čemž pochybuji, určitě každý zná její pohádky.

Váš Václav

HOST ČAJe:

Božena NĚMCOVÁ

Rodné jméno (Barbora Novotná)

*4. února 1820 Vídeň

+ 21. ledna 1862 (41 let) Praha – Nové Město

Místo pohřbení Vyšehradský hřbitov

Povolání spisovatelka: pohádka, povídka, črta, venkovská próza

Významná díla: Divá Bára, Babička, V zámku a v podzámčí, Chyže pod horami

Manžel Josef Němec

Děti Karel, Hynek, Jaroslav, Theodora

Příbuzní

Jan Pankl - otec,

Terezie Panklová (roz. Novotná) - matka, Magdalena Novotná (roz.

Čudová) - babička (matčina matka),

Kašpar Karel Novotný - strýc

**„Jako učitel české literatury 19.století
na FF UK v Praze jsem nemohla Němcovou mýjet.“**

ROZHOVOR

Doc. PhDr. Jaroslava Janáčková (*1930, roz. Musilová)

Literární historička, editorka a vysokoškolská pedagožka. Před odchodem do důchodu působila dlouhá léta na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Zabývá se českou literaturou 19. století, zejména vývojem románu a obecně prózy, při svých analýzách se obrací i ke zkoumání geneze vzniku

Jaroslava Janáčková s dcerou Zorou Šimůnkovou.

Foto archiv Zory Šimůnkové.

literárních děl (vzniku *Babičky* věnovala samostatnou monografii *Příběh tajemného psaní*). Osobnost a literární dílo Boženy Němcové náleží mezi témata, jež Jaroslava Janáčková dlouhodobě sleduje. Byla členkou edičního kolektivu, který připravil k vydání korespondenci Boženy Němcové. Literatuře 19. století se věnuje též coby editorka a popularizátorka. Dlouholetá členka vědecké rady České knižnice. Podílela se na několika svazcích edice (Božena Němcová: *Babička*, Alois Jirásek: *Staré pověsti české*, Teréza Nováková: *Úlomky žuly*, Jakub Arbes: *Romaneta*, Josef Václav Sládek: *Má Amerika*).

Zdroj: <https://www.kniznice.cz/component/k2/jaroslava-janackova>

- Jste rodačkou z Borové, kde se narodil Karel Havlíček Borovský. Jak Vás tato skutečnost ovlivnila pro Vaše další profesní směřování?

Profesní směřování (k tomu patří i diplomová práce) určuje budoucímu absolventovi vysoká škola. Jaká diplomová práce je mu nabídnuta a jakou si chce, může zvolit, závisí na něm až na druhém místě. Za mého vysokoškolského studia se dílem Karla Havlíčka Borovského zabývala Marie Řepková, jedna z posledních frekventantek J. Mukařovského předtím, než se zřekl strukturalismu. Navrhla jsem si jako téma diplomové práce K.V. Raise (to byl jediný spisovatel, v němž si četl můj tatínek, rolník, když v zimě zbývaly chvílky volna mezi prací u koně a u dobytka). Vzkázali, mi z vedení katedry (psal se rok 1952-3), že o tom autorovi už bude psát naše kolegyně, dcera spisovatele F. Křeliny. Pomník na borovském náměstí jsem víckrát s prospěchem prosila o radu, a havlíčkovské slavnosti jsem prožívala s takovou účastí, na kterou jsem svým věkem dosahovala.

- Co Vás přivedlo k tomu, že jste profesní badatelský život zasvětila Boženě Němcové? Nelákala Vás jiná slavná jména?

Už z odpovědi na otázku předchozí se snad dalo pochopit, že volba témat pro badatelský život nebyla věcí individuální. Jak je známo od padesátých let až do listopadového převratu patřila Němcová ke klasikům, o nichž mohli psát jen jedinci s kádrovými předpoklady. Ovšem jako učitel české literatury 19.století na FF UK v Praze jsem nemohla Němcovou mítet. To se dařily kritické diskuse o Seifertově Písni o Viktorce, o Moskalykově filmové Babičce. (Když byl tento film stažen z distribuce, čilí studenti zjistili, že by ho nám v půjčovně půjčili za předpokladu, že zřídíme filmový klub. Nelenili jsme, klub trval snad 15 let a v začátku každého ročníku se dávala Babička.) Děti doma poznávaly podle mých uplakaných tváří po příchodu z filmového klubu, že „máma zas dávala Babičku.“

- O Boženě Němcové se tvrdí všelicos, zasloužila se o to například Helena Sobková, např. že se narodila dřív než v únoru 1820 či rodičovství je připisováno někomu jinému, než jsme se učili ve škole. Co vy, znalkyně života Boženy Němcové, si o těchto hypotézách myslíte?

První knížku H.Sobkové jsem dokonce doporučila k publikaci. (Aby se konečně nastolil zájem o jiné aspekty života než sledovat oficiální výklady. Od jisté chvíle jsem zpozorněla, když zprofanovaná klasička nabývala na atraktivitě tím, že ji vzdělaná vykladačka stavěla do falešných souvislostí (šlechtický původ, jiný rok narození...)

Za přípravy souborné Korespondence B.Němcové (4.svazky, vyd. 2002-2007) tým mladých odborníků snad všechny pseudootázky z dílny H.Sobkové a dalších znalců vyvrátil. (Souhrnně o tom pojednal R.Adam v jednom sborníčku, jež naši edici provázely.)

- Myslíte si, že by měly dnešní děti číst "Babičku?" A co jim může dát pro život?

V Babičce podnes zní jako „lidová moudrost“, i když si dcera nevyvolila Čecha, ale Chorvata (?) „jsme všichni děti jednoho otce a jedna matka nás živí, musíme si pomáhat, i když nejsme stejného jazyka“ (tak komentuje titulní postava dopis od své dcery, když odpověď píše Barunka (vyjde najevo, že babička psát ani číst neumí). /Tak babička tlumočí ideu tolerance./

Za pokus by možná stálo vydělit stránky babiččina vyprávění o tom, jak tajně utíkala za milým do ciziny, jak s ním šla i za jeho vojenské služby bojišti, rodila jeho děti – dosloužila raněnému a z ciziny se pak vracela sama s dětmi k vlastním rodičům... To je přímo pro život - a pak ta Viktorka! (Stačilo by jen vyprávění pana myslivce.)

Dnes myslím platí víc než včera, že dílo té náročnosti nezachrání školní výuka. Z různých úst jsem slýchala a hlavně od svých studentů, že Babička na ně zapůsobila díky četbě doma, v rozhlasu, díky filmu.

Ale co tak blížící se výročí narození B.Němcové jako podnět k velkému experimentu.

- Je něco důležitého, co se o životě a díle Boženy Němcové moc neví nebo neprezentuje ve sdělovacích prostředcích?

Pokud jde o život, moc málo víme o otci Janu Panklovi a jeho rodině v Rakousku (ve Vídni žila jedna „teta“ sestra Panklova , která prý byla nevšedně krásná).

Zásluhou nedlouhých pobytů otce Pankla v rodině byla patrně vytríbená znalost němčiny, traduje se, že v tom pro ni první důležitostí byl pobyt ve Chvalkovicích, kde si dosyta užívala četby z bohaté knihovny.

Že byla bilingvní, se ví, ale méně se oceňuje, že byla sto naslouchat a s porozuměním číst jejich studie a rozumět některým rozpravám tří filozofů o tehdejší filozofii. Všichni patřili mezi mladohegelovce (byli za to také existenčně potrestáni za porevoluční reakce).

Že ještě v naší dnešní společnosti vládne náboženství a názorová tolerance, jak se občas s chválou kvituje, patří také k zásluhám Babičky a B.Němcové

jako osobnosti.

- Na závěr se zeptám, zda sledujete současnou literaturu? Případně co byste nám čtenářům doporučila či co Vás v poslední době zaujalo?

Dcera i syn mi nosí novinky v pestrém výběru. Pak vím z Respektu, co by za čtení stálo. Dovídám se v Tvaru o nových knížkách, s výběrem bych si chtěla dát poradit také od Vás a Vašich čtenářů.

Děkuji za rozhovor.

Václav

BABIČČIN ROK

(převzato z KOBRY, srpen 8/2005)

„Dávno, dávno již tomu ...“, skutečně už 150 let uplynulo od doby, kdy ve čtyřech sešitcích v průběhu několika měsíců vyšla „česká národní bible“ - Babička Boženy Němcové. Je dobře, že letošní rok byl neoficiálně vyhlášen rokem Babičky. A co je ještě více potěšující, že to není jenom formální vyhlášení, ale s působením Boženy Němcové jsem se setkal v dubnu v Domažlicích, v rámci Šrámkovy Sobotky vystoupila paní Kofránková s pořadem věnovaným Boženě Němcové a i v Chotěboři mluvila o naší velké spisovatelce docentka Janáčková. O sběrateli vydání Babičky se píše i v libereckém Kalmanachu (Karel Šípek), Česká pošta vydala dokonce i známku s Kašparovou ilustrací Babičky. Pamětní desku najdete i v Novém Bydžově (pocházel odtud manžel Josef Němec), a tak jsem si řekl, že bych měl i já vzdát hold autorce Babičky a vydal jsem se o dovolené do České Skalice a Ratibořic. A tak jsem oprášil postřehy z dob školních výletů (tehdy jsem byl v Ratibořicích naposledy) a žasl nad školou v České Skalici, do které chodila tehdy ještě Barunka Panklová. Nenechal jsem si ujít ani zdejší Muzeum Boženy Němcové, kde byla, kromě jiného, instalována výstava prací Adolfa Kašpara, snad nejznámějšího ilustrátora díla (dle mého názoru i nejzdařilejšího). Příjemnou procházkou jsme potom s mojí ženou došli do Ratibořic, prohlédli si zámek, Rodrův mlýn, staré bělidlo a vzpomínali na školní výlety a dobu povinné četby. Nedávno jsem četl, snad v Tvaru, názory na to, zda by měla být Babička stále povinnou četbou. Chápu, že dnešním dětem připadá život předků v první polovině 19.století pomalu jako pravěk, ale ... stále si myslím, že by si Babičku měl přečíst každý, ne z donucení a možná, že v útlém věku je ještě příliš brzy na to, aby mladý človíček pochopil to, co chtěla tímto „nenáročným“ dílkem Němcová sdělit. Jsem rád, že Babička nepropadla v nedávné anketě o nejčtenější knihu. V oné „Pottromanii“ obsadila 5.místo, podotýkám, že

hlasovaly převážně děti. Takže je vidět, že Babička není vůbec mrtvé dílo, že se stále čte a číst bude. Má svoje kouzlo, neboť se dá otevřít kdekoliv, je pohádkovou knížkou, lidovým kalendářem, napínavou detektivkou, učebnicí jazyka a především lidsky přesvědčivou výpovědí o dobách, kdy život nebyl žádnou idylkou, ale přesto si v něm lidé dokázali najít svoje „šťěstíčko“, svoje „světýlko“ ukazující cestu. Vždyť komu mohlo vadit takové prosté dílo ze života obyčejných lidí, tak mistrně Němcová svoji knihu vystavěla, a vidíte, občas vadilo!

Nedá mně to, abych se nezastavil ještě nad jednou věcí, a to jsou dohady o narození a původu Barbory Panklové. Přečetl jsem řadu knih (Ivanov, Sobková, Polák atd.) a přiznám se, že moc těm historkám nevěřím, ale i kdyby se Němcová narodila v německém prostředí, pro mně zůstane největší českou spisovatelkou, protože psala ČESKY. Jsem rád, že na ni národ nezapomněl v anketě Největší Čech, i když jsem jí přál lepší místo než na konci první desítky (na Němcovou si vzpomeneme vždycky, když platíme pětistovku). A vidíte další z paradoxů, Němcová, která měla s platidly problémy, stále se jí nedostávaly, se najednou ocitá na bankovce významné hodnoty. Ale vraťme se ještě jednou k Největšímu Čechovi. Vždyť kdybychom vyhodnotili anketu jen z pohledu ženské populace, stala by se Božena Němcová největší Češkou ! Tak trochu se zapomíná ve světle Babičky, že Němcová je autorkou celé řady dalších knih, a to si musíme uvědomit, že zemřela velmi mladá (1820 -1862). S jejími pohádkami se zcela určitě setkala každé dítě, zfilmované příběhy Divá Bára, V zámku a podzámčí viděla také velká většina národa. Němcová je prostě v nás, ať chceme či nikoliv, ať se bráníme či ji spontánně přijímáme. Jsem dvojnásob rád, že při procházce Babiččiným údolím jsme potkávali davy lidí, především rodičů s dětmi. Zaslechli jsme vyprávění o Viktorce (zajímavé je, že Viktorka děti zajímá ze všeho nejvíce), jak je reprodukuje rodiče dětem, podle svých zážitků z četby či z filmového plátna. A i když život Boženy Němcové neměl mnoho veselých stránek, psala Babičku po úmrtí milovaného syna Hynka, zanechala nám po sobě trvalou hodnotu, na kterou se nezapomnělo ani za 150 let. K Babičce a jejím knížkám se utíkali lidé schovávat v dobách těžkých, třeba za 2.světové války vyšla v roce 1940 Babička v rekordním počtu dvaceti devíti (!) vydání a o rok později dvanáctkrát. Na závěr se ztotožním s režisérem Zdeňkem Troškou, který na jedné besedě řekl, že má strašně rád film s Libuškou Šafránkovou v roli Barunky, ale že se na něj nedokáže dívat, neboť by jej celý „prořval“! Přiznám se, že jsem na tom podobně. Výlet do Ratibořic byl příjemný, počasí vydrželo a v batohu jsem si přivezl památné vydání Babičky s Kašparovými ilustracemi, i s tím obrázkem, kde za okny stojí stín černého

myslivce (jako dítě jsem se jej bál). Doufám, že se do míst, kde vznikala „česká národní bible“ zase někdy podívám. Když jsme v České Skalici nasedali do autobusu a dívali se na pomník slavné spisovatelky na náměstí, napadlo mě, že Božena Němcová nikdy nezemře, alespoň duševně, zůstane symbolem ženy, jejíž pozemská dráha byla těžká, ale zanechala po sobě řady čtenářů a obdivovatelů, mezi které se skromně řadím i já : „Šťastná to žena!“
Václav

Václav Franc

Božena Němcová ještě jednou, ale trochu jinak

Literatura – Umění – Kultura, 40/2016, 19.října 2016

V číslech 30 a 31 Týdeníku Unie českých spisovatelů Literatura – Umění – Kultura vyšly dva články Jiřího Tušla přetištěné z časopisu „MEDICÍNA a UMĚNÍ“ o Boženě Němcové, které se zaobírají jejím původem, datem

narození, ale především zpochybňují všeobecné školní informace o naší největší spisovatelce.

V poslední době se vyrojilo mnoho hypotéz, domněnek a spekulací o významných osobách českých dějin. Četl jsem, že možná ani Jan Neruda není synem svých rodičů, pochybnosti jsou prý i u Tomáše Garrigua Masaryka. Stejně tak se o Boženě Němcové tvrdí, že nemohla být při svém talentu a nadání dcerou obyčejných rodičů, kočího a pradelny. Ale proč by nemohla? Vzpomeňme třeba Karla Jaromíra Erbena, rodáka z Miletína u Jičína, současníka Němcové; jeho rodiče uměli sotva číst a psát. Jejich syn dosáhl významného postavení v české literatuře, jeho Kytice patří k národním pokladům a jeho pohádky, mapující lidovou slovesnost,

V řadě míst najdeme pamětní desku připomínající pobyt Boženy Němcové, například v Domažlicích.

známe všichni.

Podotýkám, že nejsem žádný literární teoretik, spíš čtenář se zájmem o naši literaturu, tedy amatérský badatel. Ale většině těch hypotéz o Boženě Němcové nevěřím. A právě při četbě článků Jiřího Tušla jsem si vzpomněl na besedu s dr. Josefem Polákem. Vystupoval tehdy koncem 90. let 20.století v jičínské knihovně a vyprávěl právě o Boženě Němcové. Koupil jsem si jeho brožurku Tři kapitoly o Barunce Panklové (vydal nakladatel PaedDr. Tomáš Houška v roce 1992). A v zájmu objektivity bych si dovolil citovat Prof. PhDr. Josefa Poláka (1913–2003) a jeho pohled na otázky kolem Boženy Němcové.

Na str. 43 Polák píše: „Helena Sobková postupovala metodou přání je otcem myšlenky, necitovala a nerespektovala odlišné a protichůdné koncepce, neuplatnila dobové reálie a projevila nemístnou podezřivost vůči knězi, který křtil Barunku, i vůči rodičům, málem je označila za podvodníky. Naproti tomu přecenila ledabylé školní záznamy.“

V brožuře se autor zabývá především třemi otázkami. Tak především: „Byla Barunka Panklová šlechtického původu?“ Všímá si mimo jiné otázky tzv. tří darů, které měla Barunka či její rodina dostat od kněžny Kateřiny Zaháňské, a to zlaté náušnice, domek „panklovnu“ a náhrobní kříž Johannu Panklovi v Zaháni, čímž chce dokázat její urozený původ. Tento poslední dar pocházel od Dorothey, mladší vévodkyně Zaháňské.

Zatímco u jiných nemanželských nebo mimomanželských dětí šlechtičtí rodiče svoje potomky finančně podporovali nebo zajišťovali jejich existenci, dostala Barunka jen náušnice. Polák uvádí na str. 9: „Tehdejší cena zlatých náušnic představovala pro přebohatou paní kněžnu pouhý pakatel... Zůstalo jen při náušnicích, o nichž nevíme, zdali je kněžna koupila (a za kolik) nebo zdali je darovala ze své šperkovnice...“

Dále Polák píše o tzv. Panklovně, že o velikosti a hodnotě „panklovny“ lze říci, že se jedná o stavení se dvěma nízkými okny v přízemí a s jedním na půdě. Takže by se tam ani rodina Panklova nevešla.

A potom onen kříž věrnému služebníkovi. Polák píše, že se jednalo spíše o zednickou či sochařskou práci, zřejmě ji zhotovil některý řemeslník v rámci služebních povinností. Tuto kapitolu autor shrnuje na str. 15: „Z dosavadních údajů je zřejmé, že Kateřina Zaháňská a její manžel nedarovali nikomu z Panklovy rodiny ani halěr.“

A co třeba domněnka, že svatba Panklových v České Skalici měla zakrýt šlechtický původ Barunčin? Kdyby se vzali ve Vídni, zcela určitě by případ spíše unikl pozornosti než v Ratibořicích.

Druhou otázkou je, zda byl Barunčiným otcem rekrut Johann Pankel,

osobní vrchnostenský kočí, nebo c.k. důstojník a diplomat hrabě Carl Clam-Martinic? Polák vysvětluje, proč se Pankel neoženil dřív, aby se Barunka narodila jako manželské dítě. Čekal totiž, až dovrší věk 26 let. Před tímto věkem mu hrozila mnohaletá vojenská služba. A autor vysvětluje, že rekrutem byl muž ve věku 19 až 26 let. Směl se oženit až po dosažení věku 26 let, aby přestal podléhat vojenským úřadům. Kdyby žádal o povolení k sňatku, vystavoval by se nebezpečí, že na sebe upozorní vojenské úřady a bude muset narukovat.

Zabývá se lékem pro Barunku, který údajně měla zaplatit vrchnost, čímž je dokazován šlechtický původ Barunky. Ale pravdou zřejmě je, že prostě matka Terezie Panklová neměla dva zlaté a 55 krejcarů v hotovosti, a tak byla tato pohledávka postoupena zaměstnavateli kočího Pankla, aby mu byla částka stržena ze mzdy. Zajímavé je, jak píše autor na str. 35: „Přitom pro nemocné dítě nehnula prstem ani jedna z vévodských sester, podezříváných z mateřství.“

A Carl Clam-Martinic? Není nikde doloženo, že by nějak finančně podporoval svoji případnou dceru nebo ji existenčně zajistil.

A třetí otázka: „Barunčina školní docházka.“ Zde Polák zpochybňuje, že Barunka musela být starší než narozená 1820, když nastoupila do školy ve školním roce 1824/1825. Představovat si dnešní školu a srovnávat ji se školou před téměř dvěma sty lety je nemožné. Učil, kdo dovedl číst, psát počítat a zpívat, mnohdy vysloužili vojáci, takže jejich zápisy nelze brát jako dogma. Dokonce by se dalo říct, že čím víc dětí vykazoval, tím pro něj bylo lépe. Takže řada dětí byla sice zapsána, ale často ve škole chyběla. Polák dokládá, že právě Barunka často ve škole nebyla přítomna. Uvádí, že z 1564 vyučovacích dní vynechala 286 za veškerou dobu školní docházky, tj. více než jeden vyučovací rok (ten měl 220 až 229 dnů).

Sám vím, že při hledání rodokmenu naší rodiny často nacházím celou řadu nepřesností, třeba že se zapisující farář přepsal v číslici nebo čísle domu, kde rodina bydlela. Takže si představovat, že právě v případě pozdější spisovatelky Boženy Němcové bylo všechno zcela správně nebo naopak umně paděláno je z mého laického pohledu dost naivní.

Myslím si, že moje povídání o knížce Josefa Poláka by mělo být spíše inspirací pro zájemce o tuto problematiku, aby si přečetli i jiné zdroje. Nepovažuji se za odborníka, téma jsem zdaleka nepopsal vyčerpávajícím způsobem, ani si na to nedělám nárok, ale vím, že čím více zdrojů člověk přečte, může si udělat vlastní názor. Doporučuji zájemcům přečíst si Polákovu knihu *Dětství a mládí Boženy Němcové* (vydáno v roce 1996 v nakladatelství Regulus).

Boženy Němcové si vážím jako autorky nejen *Babičky* a myslím si, že

svojí tvorbou dokázala příslušnost k českému národu, ať už se kolem jejího zrodu vynoří jakékoliv hypotézy. A věřím společně s Otou Filipem (jak cituje autor výše vzpomínané knihy na str. 43): „Na otázku, jak to opravdu bylo s rodiči Boženy Němcové, nám snad někdy odpoví literární historie.“

<http://www.obrys-kmen.cz/index.php/rocnik-2016/142-40-2016-19-rijna-2016/1453-bozena-nemcova-jeste-jednou-ale-trochu-jinak>

BABIČKA A BOŽENA NĚMCOVÁ INSPIRUJÍCÍ

Ivana BLAHUTOVÁ

VÁNOČNÍ LÍSTEK BOŽENĚ NĚMCOVÉ

Odeslaný v prosinci 2001

Tolikrát, tolikrát už jste mi psala
na jiné adresy a jiné roky,
na cizí jara, skoky přes potoky,
na dávný mráz, kde jsem teď stejně stará
jako Vy.

Jako Vy po teple hladovím.

Krajina pod sněhem, jímž sestra spěchá
k bratrům svým havranům,
ach, k bratříčkům snům.

Srdce jen! Srdce udeří o rozum
prudce, až rozsype se nebe – střecha.

Ve vločkách,

ve vločkách nahatá, holoučká

slova se klubou, derou ze závějí -

Půjčím si od Vás Větu za pět zlatých,
jablko, rybu, světlo na záplaty,
skořápky plovoucí vždy za nadějí
večerem.

Večerem Štědrým za černočernou tmou,
vzpomínkou Vaší doběla zbásněnou.

Ivana BLAHUTOVÁ
SONET O VÁŠNI

Váš příběh o vášni, o vášni, která
vždy podobá se Viktorčině tváři.
Váš příběh psaný brkem sotva včera,
při hromničce, když bouřka byla v ráži.

Jen blesk – a srdce na kost rázem zblélá,
had sykne v poloprázdném kalamáři.
Štos papírů, co zas nic nevydělá,
ach milostpaní, jakpak se Vám daří?

A vášeň? Vaše vášeň? Ještě pláče
u splavu? Ještě do náruče mračen
tak smělá vrhává se? Tak bláznivá,

až se půlnoc Vaší krví zardívá.
Pryč botky, vějíře i škalupíře -
A bolest? Ještě Vás ta bolest hryže?

Básně jsou přetištěny se svolením autorky z básnické sbírky „Lehoučce“, kterou Ivana Blahutová vydala v roce 2019 v Nakladatelství Kmen.

Kniha obsahuje třicet čtyři básní z let 1996 až 2009. Kromě dvou byly všechny tyto starší básně publikovány časopisecky nebo ve sbornících a většina z nich zazněla také v pořadu v Kavárně Poetika v Praze se stejným názvem Lehoučce. Zbývajících osm básní je z roku 2019 a nebyly dosud publikovány.

Knihu ilustrovala Ida Huttová a můžete si ji objednat na této adrese:

[http://nakladatelstvi-kmen.cz/index.php?
id_product=37&controller=product](http://nakladatelstvi-kmen.cz/index.php?id_product=37&controller=product)

Václav FRANC

POVINNÁ ČETBA

“Dávno, dávno již tomu, co jsem posledně se dívala do té milé mírné tváře, co jsem zulíbala to bledé lice, plné vrásků, nahlížela do modrého oka, v němž se jevilo tolik dobroty a lásky ; dávno tomu, co mne posledně žehnaly staré její ruce!” začíná to nějak divně, pomyslel si žák třetí třídy základní školy David Sucharda, “ale třeba se to pěkně rozběhne. Zulíbala?! Aby to tak byly nakonec lesby?”

Tajně pod peřinou, aby rodiče nevěděli, se začetl do knihy, kterou objevil v otcově úkrytu v dolní části nočního stolku, kde kromě několika pornografických časopisů, fotek spoře oděných žen a krabičky prezervativů objevil tento poklad. Hlavně aby táta na nic nepřišel, ale hned jak to dočte, knihu zase vrátí a klukům se pochlubí, co nového se přiučil, když mu táta na počítači zablokoval stránky s erotickým obsahem.

“Pane Sucharda, nerada vám to říkám, ale s vaším synem Davidem to jde prospěchově s kopce již delší čas,” přiznávala na chodbě před sborovnou atraktivní skoro čtyřicátnice Adéla Kaltounová. “Proto jsem si vás pozvala, než bude pozdě.”

Otec se omluvně pousmál. Raději by seděl se svou vrstevnicí někde v kavárně nebo vinárně nad dvojkou bílého nebo espresem. Nakonec stála by za hřích, vypadá docela sympaticky a ten výstřih.

Raději se zachmuřil, aby byla vidět jeho starost o prospěch a chování syna, aby si učitelka nevšimla, že jeho pohled stále častěji končí v jejím svůdném výstřihu.

“Tak třeba včera, nepřinesl domácí úkol. Měli napsat do čtenářského deníku obsah povinné četby Babička od Boženy Němcové. Tvrdí, že to nečetl, že ho takové knihy nezajímají. Vím, že dnešní děti jsou jinačí, než jsme bývali my,” Adéla se na sympatického tatínka pousmála, jako by si vzpomněla na nějaké ty svoje hříšky mládí, “ale je to klasika, prostě každý vzdělaný člověk by měl znát takové ty národní hodnoty a tak ... však mi rozumíte!”

“Pochopitelně synovi domluvím a sjednám pořádek, paní učitelko,” doufal, že má veškeré nepříjemnosti za sebou otec Sucharda.

“Ale to není ještě to nejhorší!” skoro se začervenala učitelka Kaltounová. “Mám to tady v deskách ...”

Otec se zarazil, co může být ještě horšího?

“Vím, že dneska je toho plno, najdete to na každém rohu ulice, v každém

novinovém stánku, ale přece jenom ve třetí třídě ...”

Z desek, jen lehoulince pootevřených, vykoukla řadka modelky.

“Co že ...,” zavolal otec Sucharda a našťestí spolkl další část věty “tak to David mě sebral ten můj erotický časopis!”

“Prostě váš David nosí do školy takové časopisy a tiskoviny, ukazuje to spolužákům a mění za nejružnější věci. Naštěstí jsem to včas zabavila, ale jsou teď v takových těch letech, bylo by dobré, kdybyste s ním promluvil jako otec, víte, jak to myslím?”

“Samozřejmě,” rychle se otec vrátil do reálu. “To víte, že se to už nebude opakovat a na tu povinnou četbu taky dohlédnu, nakonec kdybyste měla nějaké další potíže, nechám vám tady číslo na můj mobilní telefon a okamžitě zavolejte, rád se s vámi opět sejdu a všechno probereme, nemůžu přece dopustit, aby můj syn ... a pokud by vám to nevadilo, vzal bych si telefonní číslo i na vás, že bych se příležitostně přeptal, jestli se David zlepšil.”

“On řekl, to kouzlo, že je láska a jinému abych nevěřila” ozvala se zase Viktorka.

“Tak a už to asi začne!” začínal si libovat David.

Když na něj udeřím, tak z kluka nic nedostanu, navíc přiznám, že mám v nočním stolku erotické časopisy a to ještě nepřišel na ten můj tajný notýsek, kde mám kontakty na Irenku a ... , ještě se to dozví manželka, kdepak na to se musí jinak.

Otec Sucharda našel na půdě starou knihu, bylo to sice barbarské, ale co by neudělal pro výchovu svého syna. Vytrhl první a poslední stránku, kde byl název knihy a další informace. Do knihy vložil několik erotických fotek vystřižených z časopisu a na úvod knihy vlepil potištěný list z počítače “Ve víru vášní”. Knihu potom vložil na obvyklé místo v dolní části nočního stolku.

“Jak dlouho bylo průvod vidět, tak dlouho smutný zrak její ho provázel, až pak záclonu spustíc a hluboce si vzdechnouc zašeptala: Šťastná to žena!”

David se zarazil. “Co to tam táta schovává za blbosti. A já vůl to ještě čtu! Copak tohle je nějaké Ve víru vášní, to je přece ... povinná četba Babička Božena Němcová!”

“Jsem rád, že jste neodmítla mé pozvání,” řekl otec Sucharda a lehce se sehnul, aby políbil paní učitelce Adéle Kaltounové ruku.

“Já jsem ráda, že se váš syn zlepšil, i tu povinnou četbu přinesl do školy.” Adéle, rozvedené a osamělé učitelce, nebyl otec Sucharda lhostejný.

“Je vidět, že jste dobrý otec, že syn ve vás vidí autoritu,” a pro sebe si položila řečnickou otázku, jestli je otec Sucharda taky tak dobrý milenec.

“Víte, ono to školní prostředí je takové oficiální, a tak jsem si myslel, že když to probereme tady v klidu kavárny, že to bude lepší.”

Oči pana Suchardy už opět pluly ve výstřihu.

“Plně s vámi souhlasím!”

“A nevadilo by vám, kdybychom si tykali?” navrhl otec Sucharda.

“Já jsem Adéla.”

“Já Vilém jako bratr Barunky z Babičky,” zasmál se otec Sucharda.

Políbili se.

“Víte, vlastně víš, ona ta Babička, já mám ráda jinou literaturu, ale je to prostě klasika.”

“Jasně, já taky nejraději čtu ...,” safra, to jsem si naběhl, copak teďka můžu říct “Ve víru vášní!”

Božena Němcová zanechala svoje stopy i na Slovensku. V rámci pobytu delegace Královéhradeckého kraje v roce 2013 jsem se o tom mohl přesvědčit ve vesnici Horná Lehota, kde působil slovenský básník Samo Chalúpka.

Václav FRANC

BABIČKA 21.STOLETÍ

„Dávno, dávno již tomu, co jsem posledně se dívala do té milé mírné tváře, co jsem zulíbala to bledé líce, plné vrásků, nahlížela do modrého oka, v němž se jevilo tolik dobroty a lásky ; dávno tomu, co mne posledně žehnaly staré její ruce!“ Bára se musela pousmát, když si představila svojí babičku. Dneska přijede a všichni jsou v pozoru, protože to zas bude vrůšo.

„Mami, opravdu přijede?“ zeptala se Bára.

Ach jo... „kývla hlavou matka Tereza.

„No, Báro, co to máš na sobě, jak to vypadáš? Co to máš na hlavě? Takhle o tebe žádnej kluk nezakopne ani náhodou. No jo, mámina výchova a lá sedávej panenka v koutě,“ spustila babička hned, jak vystoupila z mercedesu po příjezdu na Bělídlo.

„Doufám, že jdeš dneska na dízu?“ položila spíš řečnickou otázku babička. Táhlo ji na čtyřiapadesát. Byla rozvedená a pokaždé ji doprovázel nějaký chlápek, v poslední době čím dál mladší.

„Jo, dovolte, abych vás představila, to je Milan, můj přítel, ještě takový třetídlo nevyblázněný, o kolik byste řekli, že je mladší než já?“ zeptala se babička.

„Tereza,“ podala Milanovi ruku babiččina dcera a Bářina máma. Milan byl určitě mladší než ona. Lehce přes třicet.

„Hele, mami, myslela jsem, že večer posedíme, Honza bude grilovat, a tak. A ty chceš jít do hospody na zábavu?“ vyzvídala Tereza.

„Jasně, přece tady nebudu hnípat s vámi u piva, copak jsem nějaká stará bába,“ podívala se na sebe, na svoji červenou minisukni. „Milane, tak řekni něco?“

„Jasně, lásko,“ přitakal Milan „jak chceš!“

„Bára jde doufám s námi. A Báro, už máš kluka. Nekecej, že seš ještě panna. To když já byla v tvém věku, tak támhle máma už za sebou tahala kačera,“ zasmála se babička.

„Mami, musí nejdřív dodělat školu a pak ...“ ohradila se Tereza.

„A pak bude stará bréca a nikdo o ni neopře ani kolo!“ zasmála se starému vtipu babička. „Hele, Báro, užij si a nebuď blbá, né jako já, když jsem si v šestnácti nechala uplíst sviště, ale je jiná doba. Pro pořádnou antikoncepci holka i přes plot skočí,“ zasmála se babička. „Uvařte mi aspoň logr, nebo umřu. Předpokládám, že pivo by mohlo bejt v lednici a ciga snad ještě náký mám!“

V neděli ráno se babička s Milanem vyhrabali z kanafasu krátce před

polednem.

„Čus, bus, autobus,“ řekla babička, když vešla do obývacího pokoje. „Co je dneska za dlabanec, ale nejdřív mě, Terka, udělej turka, ale tuplovanýho, ať se trochu vzpomínám, bolí mě škeble, nějak jsme to mejdlo přehnali, vid’, Milane?“ usmála se babička a nenalíčená vypadala trochu jako ježibaba.

„Mami, dvě kostky?“ zeptala se dcera Tereza.

„Šlíš, myslíš, že si můžu zkazit figuru,“ čítila se babička.

„K obědu bude vepřo knedlo zelo,“ dodala Tereza.

„Teda lidi, pěkný věci jsem se včera v hospodě dozvěděla, tak Viktoru zbouchnul neznámý vojín, trochu ji z toho hráblo a skončila na cvokárně, prej se chtěla za sebevražditi. Jo já to říkám pořád: Pro pořádnou antikoncepci holka i přes plot skočí. Zvlášť když jsou ty dnešní mladý paka nadřžený a nedaj si bacha. Jo a Jakub od Kristly je někde v Afghanistanu jako voják. Aspoň vydělá nějaký mergle, však ona pro něj moc Kristla nesmutnila, měli jste ji vidět, jak po půlnoci řádila s klukama ze vsi,“ svěřovala se radostně babička.

„Byla tam taky ta podnikatelka, jak koupila zámeček a opravuje ho,“ ptala se Tereza matky.

„Místní jí teď říkaj Hraběnka. Zvala mě, abych se zašla kouknout, jak to na zámečku zvelebujou. To víte, chtěla se pochlubit, že na to má. Byla tam s nějakým frajerem, vypadal, že je dost ve vatě, budou tady zavádět chov koní, ale dlouho se nezdržela, protože dneska frčí k moři do Itálie, ta její holka, jak ji měla jako levobočka, jak se menovala ...“ lovila v paměti babička.

„Hortensie!“ vykřikla Bára.

„Jasně, Hortensie, tak ta žije někde v Itálii s maníkem od mafie, vykreslil jí slušnou budoucnost, byla by blbá, kdyby toho nevyužila. Topit se v prašulích a celý den se jen válet na kosmetice nebo u plastického chirurga,“ povzdechla si babička.

„Byl tam taky někdo od Kudrnů?“ zeptala se Bára.

„Nebyl, starý Kudrna prej jezdí do Bavor za prací, nežijou si špatně. A vidíte, ještě když jsem byla malá holka, tak to byli takový žebráci, že by jim jeden dal pětikorunu. A dneska, koukala jsem, Kudrna vyhnal patro do hůry, bazén na dvůr a asi tři fára,“ závistivě babičce zasvítily oči. „No a co máš ty, Terka? Barák na spadnutí, ten tvůj Honza leží pořád jen v knížkách, na řemeslo levej, jak šavle. Kam se podíváš, tam by to potřebovalo opravit. Ale vy jste v pohodě, hlavně že se máte rádi,“ ušklíbala se babička. S Milanem zhltili oběd, moučník, kafe a ještě než odjela mercedesem, dala si cigo na cestu.

Jak dlouho bylo mercedes vidět na obzoru, tak dlouho smutný zrak celé rodiny ho provázel, až pak dcera Tereza hluboce si vzdechnouc zašeptala: „Já jsem šťastná, že to máme za sebou! Tak zase za rok!”

DCERA BOŽENY NĚMCOVÉ THEODORA A JIČÍN

Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně vydala v roce 2007 v edici Jičínsko knihu místního badatele Vladimíra Úlehly (1926 - 2017) „Samotářská dcera Boženy Němcové Theodora.“ Ač byl náklad u této regionální publikace 600 výtisků, brzy byla rozebrána. Autor dokonce připravil druhé doplněné vydání, které vyšlo v roce 2014.

Kniha popisuje život Dory, jak jí nazývali ve své rodině, či Bohdany, jak byla známa v Jičíně z různých úhlů pohledu. Theodora v Jičíně působila necelých třiaadvacet let. Zprvu jako industriální učitelka na vyšší dívčí škole, později jako učitelka obecné školy v Jičíně. Byla uzavřená a samotářská, jak píše pan Úlehla. Literatura její láskou nebyla. Byla prý spíše praktickou bytostí po otci. Zálibu našla v zahradničení a největším dílem byl vlastní dům se zahradou, který pro ni navrhl architekt Dušan Jurkovič.

Profesor Úlehla odkryl některé tajemné epizody jejího života, například nemanželský syn, údaje o jeho krátkém životě, o jeho otci. Zajímavé jsou informace o vztahu Theodory a dědečka Václava Čtvrtka starosty a tesařského mistra Václava Fejfara.

Zajímavostí jejího života (1841 – 1920) je třeba i úmrtí, neboť zemřela v době 100.výročí oslav své matky v Praze 6.února 1920, tedy dva dny po výročí.

Knihu vřele doporučuji všem badatelům a zájemcům o život Boženy Němcové a jejich dětí.

Václav

**Hrob Boženy Němcové
na pražském Vyšehradě.**

Foto Václav

ČAJ pro chvíle pohody

č. 161, únor 2020, ročník XIX

Vydáno 5. února 2020 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!